

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГОГОША ОРЕСТ ІГОРОВИЧ



УДК 341.123:327.56:355.4

**ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ
МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН**

Спеціальність 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем
та глобального розвитку

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Чернівці – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент
Кучик Олександр Сергійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри міжнародної безпеки
та стратегічних студій

Офіційні опоненти:

доктор політичних наук, професор
Бурдяк Віра Іванівна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
професор кафедри політології та державного
управління

доктор політичних наук, професор
Ржевська Ніна Федорівна,
Національний університет
«Київський авіаційний інститут»,
завідувач кафедри
міжнародних відносин і стратегічних студій

Захист відбудеться «14» вересня 2026 р. о 14:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 76.051.03 у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича за адресою: 58012, м. Чернівці, вул. Кафедральна, 2, ауд. 18.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за адресою: 58012, м. Чернівці, вул. Лесі Українки, 23.

Автореферат розісланий «11» серпня 2026 року.

Вчений секретар
докторської ради



Л. Н. Мельничук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Завершення холодної війни, покликане сприяти становленню тривалого й прогнозованого мирного порядку, забезпечило, фактично, лише короткочасне послаблення ризиків масштабного збройного протистояння, поступившись місцем структурній переорієнтації конфліктності у форматах громадянських воєн, етнополітичних зіткнень і практик геноциду. Це істотно актуалізувало проблематику інституційної спроможності міжнародного співтовариства до реагування на кризові процеси.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) володіє статусом центрального механізму кризового управління, а миротворчість – одного з ключових інструментів міжнародної координації. Тим не менше, дискусійність результатів миротворчих операцій у площині їхніх гуманітарних ефектів виявляє внутрішню складність процесів врегулювання, у яких імперативи стабілізації, легітимації та захисту цивільного населення взаємодіють у напруженому й часто суперечливому поєднанні.

Інтенсифікація конфліктогенних процесів упродовж другого десятиліття ХХІ ст. і, насамперед, російська агресія проти України виводять на передній план проблеми дієвості міжнародно-правових принципів та меж їхнього інституційного забезпечення, адже масштабність порушень гуманітарних норм поставила перед міжнародним співтовариством вимогу щодо колективної координації дій. Відтак, з нашої перспективи, окреслена проблематика визначає аналітичну релевантність ґрунтового дослідження «гуманітарного виміру» миротворчих операцій ООН для української політичної теорії та практики, адже відкриває нові перспективи для (пере)осмислення підходів України до розв'язання питань гуманітарного характеру та поствоєнної відбудови із залученням потенціалу всього міжнародного співтовариства.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах комплексної наукової теми, яку розробляє кафедра міжнародної безпеки та стратегічних студій факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка – «Безпекова політика України як елемент нової архітектури міжнародної системи безпеки» (номер державної реєстрації 0123U101476).

Мета дослідження полягає у всебічному вивченні гуманітарних аспектів миротворчої діяльності ООН з урахуванням сучасних трендів світового розвитку, зокрема актуалізації конвенційних конфліктів та зумовленого цим зростання попиту з боку міжнародного співтовариства на ефективну протидію викликам гуманітарного характеру.

Для досягнення цієї мети поставлено такі **завдання**:

- з'ясувати стан вивчення миротворчості у сучасній політичній науці й розкрити концептуальні межі миротворчої діяльності;
- здійснити аналіз нормативно-правової бази миротворчої діяльності;
- окреслити зміст гуманітарного виміру миротворчості ООН;

- дослідити особливості втілення гуманітарних цілей у миротворчій діяльності ООН, зокрема через взаємодію з іншими міжнародними акторами;
- визначити перспективні шляхи вдосконалення миротворчої діяльності ООН з огляду на ключові аспекти її ефективності;
- розглянути головні детермінанти співпраці України з ООН після початку російсько-української війни.

Об'єктом дослідження є миротворча діяльність колективних міжнародних акторів.

Предметом дослідження є гуманітарна складова миротворчої діяльності ООН.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період від заснування ООН у 1945 р., тобто від початку інституціоналізації системи колективної безпеки, до сучасного етапу (початок 2026 р.), який характеризується ускладненням конфліктності, гібридизацією форм насильства та зростанням ролі гуманітарних імперативів у структурі миротворчих операцій.

Методологічна основа дослідження зумовлена міждисциплінарним характером його проблематики, що поєднує політичні, правові, гуманітарні та безпекові виміри аналізу й відтак передбачає поєднання загальнотеоретичних, інституційно-нормативних та конкретно-наукових інструментів. Стрижневу позицію посідають системний і структурно-функціональний підходи, у межах яких миротворча діяльність ООН концептуалізується як складна багатокомпонентна система, де гуманітарний вимір функціонує у тісному взаємозв'язку з політичними, військовими та правовими елементами. Їх доповнюють інституціональний підхід, що уможливив осмислення ООН як ключового міжнародного інституту, який продукує правила, норми та практики миротворчості, та нормативно-правовий підхід, спрямований на оцінку відповідності миротворчих практик принципам міжнародного гуманітарного права й стандартам захисту прав людини.

З огляду на необхідність урахування динаміки трансформацій міжнародного середовища застосовано історичний і порівняльний методи, що дали змогу простежити еволюцію миротворчої діяльності ООН – від класичних місій з підтримання миру до сучасних комплексних операцій з багатовимірним мандатом, – а також зіставити окремі операції у регіональному й функціональному вимірах, тоді як поглиблене вивчення репрезентативних місій як емпіричних ілюстрацій взаємодії гуманітарних і безпекових завдань забезпечено застосуванням методу кейс-стаді.

Цей інструментарій доповнено комплексом конкретно-наукових методів: аналізу й синтезу – для опрацювання теоретичних джерел та формування цілісного уявлення про предмет; індукції та дедукції – для переходу від емпіричних спостережень до теоретичних узагальнень і навпаки; контент-аналізу – для опрацювання офіційних документів ООН (резолюцій, доповідей,

мандатів); елементів дискурс-аналізу – для інтерпретації репрезентації гуманітарної проблематики у міжнародному політичному дискурсі; прогностичного методу – для формулювання обґрунтованих висновків щодо можливих напрямів удосконалення гуманітарної складової миротворчих операцій ООН.

Гіпотеза наукового дослідження. Автор виходить із припущення про те, що гуманітарний вимір миротворчих операцій ООН у сучасних умовах набуває системного характеру і функціональної автономії, через що його ефективність детермінується щораз меншою мірою операційними спроможностями місій і дедалі більшою – здатністю міжнародного співтовариства концептуально розмежовувати гуманітарні та військово-політичні інструменти впливу.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що вона є самостійним, комплексним та цілісним дослідженням, у якому вперше у вітчизняній політичній науці на основі залучення широкого кола джерел та літератури всебічно вивчено гуманітарні аспекти миротворчості міжнародного співтовариства, об'єднаного в ООН, реалізованим з урахуванням актуалізації викликів та масштабування загроз у сучасному безпековому середовищі.

Уперше:

- розкрито феномен «дуальної суб'єктності» України у взаємодії з ООН після початку повномасштабної російсько-української війни, що полягає в унікальному поєднанні ролей реципієнта міжнародної допомоги та донора глобальної стабільності, та доведено, що Україна здійснила перехід від моделі пасивного бенефіціара до моделі проактивного лідерства, формуючи нові функціональні стандарти гуманітарної діяльності, насамперед через локалізацію управління, цифровізацію процесів надання допомоги та концептуалізацію екоциду як складової гуманітарного порядку денного;
- доведено, що в умовах посилення комплексності надзвичайних гуманітарних ситуацій та якісної трансформації конфліктності з огляду на «гібридизацію» збройних конфліктів, технологічну трансформацію поля бою й зростання ролі недержавних збройних акторів, гуманітарний вимір миротворчих операцій ООН набуває системного характеру, що охоплює не лише екстрену допомогу, а й функції захисту цивільного населення, моніторингу, попередження та постконфліктного відновлення. Обґрунтовано, що ефективність гуманітарної складової іманентно залежить від збереження її функціональної автономії щодо військово-політичних інструментів, позаяк змішування гуманітарних і силових практик призводить до делегітимації гуманітарних акторів.

Уточнено:

- нормативно-правову базу миротворчої діяльності ООН як багаторівневу систему фрагментарного й еволюційного характеру, що поєднує положення Статуту ООН (зокрема Глави VIII, статті 52–54), акти органів

ООН (Декларація ГА ООН від 9 грудня 1991 р., резолюції РБ 1170 та 1197 1998 р., резолюція 2719 2023 р.), норми міжнародного гуманітарного права (чотири Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи 1977 р.) і міжнародні стандарти захисту прав людини, причому з'ясовано, що відсутність чітко кодифікованої системи норм, які безпосередньо регулюють миротворчість, зумовлює зростання ролі прецедентів і ситуативних рішень та потребує подальшої (ре)концептуалізації;

- виявлено та систематизовано суперечність між доктринальною моделлю «взаємодоповнюваності» ООН і регіональних організацій, закладеною Главою VIII Статуту ООН, та реальною практикою міжнародного миробудівництва 1990–2026 рр., причому доведено, що миротворчі механізми, в яких одна держава є водночас і панівним актором, і основним джерелом загроз (СНД, ОДКБ), іманентно суперечать самій ідеї миротворення, перетворюючись на інструмент інструменталізації конфліктів. На основі українського досвіду вказано на кризу принципу нейтральності у гуманітарному реагуванні, що проявилася у несприйнятті з боку частини українського суспільства легітимності дій МКЧХ в Україні як наслідок епістемологічної неспроможності «дискретної дипломатії» цієї організації в умовах, коли одна зі сторін конфлікту систематично ігнорує норми міжнародного гуманітарного права;
- перспективні шляхи вдосконалення миротворчої діяльності ООН, що полягають, з одного боку, в інституціоналізації контрольованої фрагментації (концепція «керування межами»/boundary management) як альтернативі примусовій уніфікації гуманітарного та військово-політичного компонентів, а з іншого, – у переході до людиноцентричної парадигми безпеки, впровадженні концепції nexus (зв'язок між гуманітарною допомогою, розвитком та миробудівництвом) та подоланні мандатної інфляції через стратегічну селективність завдань.

Набуло подальшого розвитку:

- вивчення миротворчої діяльності у сучасній політичній науці, зокрема крізь призму виокремлення чотирьох ключових трендів трансформації конфліктності 2010–2026 рр. – повернення суперництва могутніх акторів (формування «осі авторитаризму» Росія–Китай–Іран–КНДР), «гібридизації» конфліктів, технологічної трансформації поля бою та зростання ролі недержавних збройних акторів, що дало змогу обґрунтувати необхідність «кроспарадигмального» підходу до миробудівництва, який поєднує стримування та колективну оборону (НАТО), «м'яку» та «жорстку» безпеку (ЄС), моніторинг та превентивну дипломатію (ОБСЄ), гуманітарний захист (МКЧХ, ООН), регіональне реагування (АС), а також кіберзахист, протидію дезінформації та контроль за новітніми технологіями ведення війни;

- уявлення про роль України як каталізатора трансформації міжнародної безпекової архітектури, що полягає у безпосередньому зв'язку між повномасштабною агресією Росії проти нашої держави та безпрецедентними безпековими зрушеннями – від скасування Данією opt-out із СБОП ЄС (червень 2022 р.), вступу Фінляндії та Швеції до НАТО (2023–2024 рр.), ухвалення плану ReArm Europe/Readiness 2030, зобов'язання союзників по НАТО інвестувати 5 % ВВП на оборону до 2035 р., до виділення з боку ЄС через Європейський фонд миру значних асигнувань на підтримку ЗСУ та навчання українських військовослужбовців у межах місії EUMAM Ukraine.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів визначається їхньою концептуальною новизною, актуальністю та прикладною спрямованістю і полягає у можливості застосування у науково-дослідних, аналітичних, освітніх та управлінських цілях. Теоретичне значення роботи як самостійного внеску в українську політичну науку покликане сприяти подальшому вивченню проблем інституціоналізації гуманітарних аспектів миротворчої діяльності ООН, формуючи засади системного розуміння ролі гуманітарного виміру у сучасних міжнародних безпекових процесах.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих висновків при формуванні та реалізації зовнішньої політики України, зокрема у царині міжнародної безпеки та співпраці з міжнародними організаціями, причому в умовах післявоєнної відбудови нашої держави такі напрацювання набувають особливої ваги, позаяк сприяють інтеграції гуманітарного виміру у стратегії національної безпеки та відновлення. До того ж матеріали дисертаційної роботи можуть застосовуватися в процесі розробки лекційних курсів та семінарських занять, присвячених діяльності ООН, міжнародній безпеці, кризовому менеджменту та гуманітарним аспектам міжнародних відносин.

Апробація дослідження. Основні положення та результати дисертаційної роботи представлено на 32 наукових заходах, серед яких міжнародні науково-практичні конференції за останні 5 років: «Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки» (м. Львів, 16 травня 2025 р.); «Криза сучасної системи міжнародної безпеки: уроки російської агресії проти України» (м. Львів, 12 квітня 2024 р.); «Криза сучасної системи міжнародної безпеки: українська формула миру» (м. Львів, 21 квітня 2023 р.); «Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва» (м. Львів, 16 грудня 2022 р.); «Back to the future: a chance for global leadership in today's world» (м. Львів–Ольштин (РП), 23 квітня 2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження, зокрема ті, що характеризують наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано низку наукових праць, з яких 15 – у наукових фахових виданнях України, 2 – в іноземних наукових виданнях, 4 – в інших виданнях, а також 19 тез доповідей на міжнародних наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (227 найменувань українською, англійською й польською мовами). Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, з яких 219 сторінок – основна частина роботи та 22 сторінки – список використаних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт і предмет дослідження, наукову мету та завдання, висвітлено методологічну основу роботи, наведено наукову гіпотезу, розкрито наукову новизну, відображено попередню апробацію дослідження та подано структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади дослідження миротворчості в міжнародних відносинах»** з'ясовано особливості концептуалізації миротворчої діяльності, проаналізовано стан наукового опрацювання цієї проблематики у вітчизняному й зарубіжному політологічному дискурсах, а також розкрито нормативно-правові та гуманітарні засади миротворчих операцій ООН крізь призму їхньої інституційної еволюції й сучасних викликів.

У підрозділі 1.1. *«Стан вивчення й концептуалізація миротворчої діяльності в науці про міжнародні відносини»* підкреслено, що проблематика миру та запобігання війні має тривалу інтелектуальну традицію, у межах якої сформувалися різноманітні концепції колективного співіснування – від ідей Платона й Аристотеля до кантівського задуму вічного миру, – а її інституційне втілення розгорталось від Європейського концерту 1815 р. і Гаазьких конференцій через Лігу Націй до сучасної архітектури ООН. Утім, систематичні теоретичні дослідження миротворчості як специфічного інструменту міжнародного впливу сформувалися щойно у другій половині ХХ ст.

Серед зарубіжних теоретиків особливе значення мають напрацювання К. Боулдінга й А. Рапопорта, які застосували теорію ігор до моделювання конфліктів, Е. Азара, зосередженого на динаміці затяжних соціальних конфліктів, та Дж. Бертоні з його теорією фрустрації основних людських потреб як джерела насильства. Власне миротворчий вимір концептуалізували Р. Зайдельман та А. Джеймс, тоді як К. Даазе розглянув миротворчі операції як «спонтанні інститути», засновані на конвенціональних нормах. Емпірико-аналітичну традицію продовжили П. Діль, Д. Друкман та Дж. Волл, які запропонували деталізовану таксономію миротворчих практик, а Д. Джет обґрунтував концепцію «семи поколінь» миротворчих операцій. Теоретичне

підґрунтя сучасних трактувань конфліктності спирається також на доробок К. фон Клаузевіца та переосмислення його ідей у дискурсі «нових воєн».

Предметом зацікавлення вітчизняних учених є різні аспекти миротворчості ООН та її гуманітарного виміру. Вагомий внесок зробили, зокрема, О. Бодрук, В. Бруз, Г. Перепелиця, К. Пашковський та ін., які запропонували класичну класифікацію миротворчості (превентивна дипломатія, зміцнення миру, підтримання миру та миробудівництво) й осмислили українську практику миротворчої співпраці. Відтак аналіз стану розробки проблеми засвідчує, що, попри значне накопичення емпіричного матеріалу, миротворчі студії все ще стикаються з дефіцитом ґрунтовних теоретичних узагальнень, а сучасні тенденції – асиметризація конфліктів, гібридизація форм насильства, поява недержавних збройних акторів – позірно змушують до концептуальної ревізії традиційних підходів, з огляду на що ключовим викликом для політичної науки залишається подолання розриву між накопиченим емпіричним матеріалом та необхідністю системного теоретичного обґрунтування миротворчої діяльності.

У підрозділі 1.2. *«Нормативно-правова база миротворчості ООН»* наголошено на тому, що нормативно-правове забезпечення миротворчої діяльності формувалося у тісному взаємозв'язку з еволюцією самих операцій: від моніторингу припинення вогню та стримування конфліктів – до сучасних мандатів, які охоплюють роззброєння, демобілізацію, реформу сектору безпеки, утвердження верховенства права, захист прав людини та сприяння виборчим процесам. Центральне місце у цій архітектурі займають Статут ООН (зокрема Розділи VI і VII), рішення Ради Безпеки, а також принципи згоди сторін конфлікту, неупередженості й обмеженого застосування сили, які, утім, за сучасних умов зазнають істотної трансформації з огляду на зростання кількості внутрішньодержавних конфліктів і реалізацію стабілізаційних операцій у «крихких» державах.

Значну роль у концептуалізації миротворчості відіграли Генеральні секретарі ООН Д. Хаммаршельд (концепція «операцій з підтримки миру», сформульована під час Суецької кризи 1956 р.), Б. Бутрос-Галі (доповідь «Порядок денний для миру», 1992 р.) та К. Аннан, чії доповіді актуалізували питання захисту цивільного персоналу й безпеки гуманітарних акторів. Водночас сучасний етап характеризується системною кризою фінансової та операційної спроможності миротворчості: чисельність миротворчого контингенту скоротилася зі 111 900 осіб у 14 місяцях (2015 р.) до приблизно 67 700 осіб в 11 місяцях (2024 р.), а скорочення американських асигнувань та фактична «інституційна пауза» (РБ ООН не уповноважила жодної нової миротворчої місії з 2014 р.) створюють, на наше переконання, передумови для реконцептуалізації самої парадигми колективної безпеки, у межах якої миротворчість ООН поступово набуває ролі одного з елементів «багатоукладної» архітектури поряд з операціями Африканського Союзу (АС), коаліціями *ad hoc* та двосторонніми безпековими угодами.

У підрозділі 1.3. *«Гуманітарна складова миротворчих операцій»* з'ясовано, що гуманітарний вимір миротворчості ООН формувався поступово – від координації екстреної допомоги після Другої світової війни до сучасних комплексних операцій, які охоплюють захист цивільного населення, моніторинг порушень прав людини, гуманітарні коридори та постконфліктне відновлення. Концептуальне підґрунтя цієї царини сягає Женевських конвенцій, ініційованих ще А. Дюнаном, а її подальша еволюція – Резолюції ГА ООН № 43/131 від 8 грудня 1988 р. *«Гуманітарна допомога жертвам природних лих і надзвичайних ситуацій»*, яка вперше на світовому рівні утвердила відповідальність міжнародного співтовариства за жертви гуманітарних катастроф. У контексті теоретичного осмислення *«політики гуманітарної безпеки»* наголошено на її подвійному змістовному навантаженні – соціологічному (пов'язаність із людиною та суспільством) і політологічному (як антоніма техніко-технологічному виміру безпеки, що співвідносне з англomовним розрізненням понять *security* і *safety*).

Підкреслено, що ефективність гуманітарної складової іманентно залежить від збереження її функціональної автономії щодо військово-політичних інструментів, позаяк змішування гуманітарних і силових практик призводить до делегітимації гуманітарних акторів і політизації їхньої присутності. На основі узагальнення тривалої міжнародної практики (Боснія, Сомалі, Руанда, операції на Близькому Сході) обґрунтовано, що гуманітарна діяльність має функціонувати паралельно з політичними процесами врегулювання, не підмінюючи їх і не слугуючи компенсацією дефіциту політичної волі. Тим не менше, у сучасних умовах усе гостріше постає проблема безпеки самих гуманітарних працівників, з огляду на щораз частіші випадки нападів, узяття в заручники та інструменталізації цивільного населення воюючими сторонами. Підсумовуючи, наголосимо, що належна координація між Радою Безпеки, профільними агенціями ООН та неурядовими гуманітарними організаціями, поряд із універсальним дотриманням принципів міжнародного гуманітарного права, становить визначальну передумову подальшого розвитку гуманітарного виміру миротворчої діяльності ООН.

У другому розділі **«Реалізація гуманітарних цілей у межах миротворчих операцій ООН»** опрацьовано інституційне забезпечення миротворчої діяльності, особливості взаємодії ООН з регіональними міжнародними організаціями, а також роль міжнародних неурядових структур у реалізації гуманітарної складової миротворчих операцій крізь призму сучасних викликів безпековому середовищу.

У підрозділі 2.1. *«Інституційне забезпечення та механізми прийняття рішень з питань миротворчої діяльності ООН»* з'ясовано, що концепція підтримання миру прямо не закріплена у Статуті ООН і постала як прагматичне рішення у перші роки роботи цієї Організації, з огляду на неможливість безпосереднього застосування статутних положень про колективну безпеку, – перша операція (Орган ООН зі спостереження за виконанням умов перемир'я на

Близькому Сході, ОСВУП) була розгорнута 1948 р. для нагляду за дотриманням перемир'я в Палестині.

Розкрито, що головна політична роль у підтриманні миру належить Раді Безпеки, яка здійснює загальне керівництво, тоді як Генеральний секретар разом із Секретаріатом ООН реалізує її рішення. Опрацьовано три формати засідань РБ – відкритий, закритий та робочий (консультативний), – а також послідовність ухвалення двох резолюцій: принципова згода РБ на проведення операції та власне мандат, який запроваджує план дій, перелік завдань і «Правила застосування сили» (Rules of Engagement). Зважаючи на право вето п'яти постійних членів РБ (Росія, США, Китай, Франція, Велика Британія), будь-яка операція потребує консенсусного схвалення, а укладення угод про статус сил (SOFA) із країнами-донорами контингентів становить окремий напрям імплементації мандата.

Окремо охарактеризовано «формулу Арріа» (Arria formula), авторство якої належить колишньому постійному представникові Венесуели при ООН Д. Арріа, – як механізм неформального інформування членів РБ через зустрічі з обізнаними з певними аспектами конфлікту особами, які з різних причин не можуть з'являтися на офіційних засіданнях. Прикметно, що брифінги перед членами Ради нерідко проводять особисто Генеральний секретар чи його заступники з політичних питань і з миротворчості, що засвідчує гнучкість інституційної архітектури РБ.

У підрозділі 2.2. *«Співробітництво ООН з іншими міжнародними організаціями з питань миротворчості»* наголошено, що нормативною основою такої взаємодії є Глава VIII Статуту ООН (ст. 52–54), Декларація ГА ООН від 9 грудня 1991 р., Резолюції РБ 1170 і 1197 (1998 р.), а також новітня Резолюція 2719 (2023 р.), яка створила механізм фінансування операцій Африканського Союзу за рахунок бюджету ООН. Виокремлено чотири основні групи партнерів: європейські безпекові структури (ЄС, НАТО, ОБСЄ), Співдружність Незалежних Держав, регіональні організації «глобального Півдня» (АС, ЛАД, ОАД) та коаліції держав ad hoc, а сама практика спільних операцій реалізовувалася у щонайменше чотирьох форматах: спільне розгортання миротворчих сил (Ліберія, Грузія, Боснія і Герцеговина), спільне розгортання на підтримку миру (Гаїті), оперативна підтримка (Східна Славонія) та дипломатична підтримка (Камбоджа).

З'ясовано, що Європейський Союз пройшов кардинальну трансформацію від «цивільної» ідентичності до «гібридного» актора: з 2003 р. реалізовано понад 40 місій СБОП на трьох континентах (з яких 21 чинна), зокрема Artemis у ДР Конго, EUFOR Althea в Боснії, EUNAVFOR Atalanta біля Африканського Рогу. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну каталізувало безпрецедентні зрушення: ухвалення Стратегічного компасу (березень 2022 р.), створення місії EUMAM Ukraine, скасування Данією opt-out із СБОП, а також представлений у березні 2025 р. план ReArm Europe/Readiness 2030, що передбачає збільшення оборонних витрат на 800 млрд євро.

Підкреслено, що НАТО, попри відсутність миротворчості як іманентної функції, за понад два десятиліття здійснила низку масштабних операцій кризового реагування – від IFOR/SFOR у Боснії та KFOR у Косові до ISAF в Афганістані та Unified Protector у Лівії, – однак повномасштабна агресія Росії проти України спричинила «повернення до витоків»: Стратегічна концепція 2022 р. (Мадрид) визначила Росію як найзначнішу загрозу безпеці союзників, Фінляндія (2023 р.) та Швеція (2024 р.) стали 31-м і 32-м членами Альянсу, а на Гаазькому саміті 2025 р. союзники зобов'язалися інвестувати 5 % ВВП на оборону до 2035 р. Натомість ОБСЄ виявилася фактично внутрішньо недієздатною через позицію Росії, СНД перебуває у стані занепаду, а регіональні організації «глобального Півдня» (АС, ЛАД, ОАД), попри амбітну доктринальну базу – зокрема унікальну ст. 4(h) Установчого акта АС, що закріплює право інтервенції у випадках воєнних злочинів та геноциду, – стикаються з фінансовою залежністю й операційною нестійкістю, що засвідчує, з нашої перспективи, глибоку кризу моделі «взаємодоповнюваності», передбаченої у Главі VIII Статуту ООН.

У підрозділі 2.3. *«Участь міжнародних неурядових організацій у гуманітарних місіях та операціях під егідою ООН»* з'ясовано, що міжнародні неурядові організації (НУО) поділяються на три великі групи – правозахисні (Amnesty International, Human Rights Watch), з розв'язання конфліктів та гуманітарні (МКЧХ, CARE, Oxfam, Лікарі без кордонів), – кожна з яких послуговується власним інструментарієм взаємодії зі сторонами конфліктів. Аналітичним підґрунтям такого розмежування стало переосмислення природи сучасного збройного конфлікту: усталені категорії, успадковані від реалістичної та ліберально-інституціоналістської парадигм, щораз менше відповідають дійсності, позаяк динаміка 2010–2026 рр. засвідчує чотири ключові тренди трансформації конфліктності – повернення суперництва могутніх акторів (формування «осі авторитаризму» Росія–Китай–Іран–КНДР), «гібридизацію» конфліктів, технологічну трансформацію поля бою та зростання ролі недержавних збройних акторів (від джихадістських угруповань у Сахелі до приватних військових компаній на кшталт групи Вагнера).

Розкрито унікальний статус Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) як організації *sui generis*, заснованої з ініціативи А. Дюнану у 1863 р., що поєднує ознаки приватної неурядової установи з пільгами та імунітетами міжурядової організації, мононаціональний склад із глобальним характером діяльності, а також принципову нейтральність з активною присутністю у найбільш небезпечних збройних конфліктах. Доктринальна основа діяльності МКЧХ є тришаровою: чотири Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи 1977 р. регулюють мандат під час міжнародних збройних конфліктів, спільна для Конвенцій стаття 3 поширює його на неміжнародні конфлікти, а ст. 5 Статуту МКЧХ закріплює право гуманітарної ініціативи.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало найсерйознішим випробуванням для МКЧХ з часів Другої світової війни: Україна перетворилася

на найбільшу операцію організації у світі (бюджет ~196 млн швейцарських франків у 2024 р.), у межах якої зареєстровано понад 46 200 справ зниклих безвісти. Тим не менше, інцидент в Оленівці (29 липня 2022 р.) виявив іманентну обмеженість «дискретної дипломатії» МКЧХ у ситуаціях, коли одна зі сторін конфлікту систематично ігнорує норми міжнародного гуманітарного права, що, з нашої перспективи, актуалізує проблему ревізії традиційного розуміння нейтральності у гуманітарному реагуванні.

У третьому розділі **«Потенціал миротворчих операцій ООН: актуалізація гуманітарних завдань»** досліджено напрями оптимізації гуманітарної діяльності ООН, виклики й тренди реформування гуманітарного виміру миротворчих операцій, а також особливості трансформації взаємодії України з ООН в умовах російсько-української війни.

У підрозділі 3.1. *«Оптимізація ефективності гуманітарної діяльності ООН»* акцентовано, що в умовах ерозії основних принципів міжнародного права та сек'юритизації допомоги ефективність гуманітарного реагування перестає бути категорією логістичного менеджменту, перетворюючись на складний результат взаємодії політичних мандатів, режимів доказовості та інституційних моделей координації, що розгортаються у «гуманітарному просторі». Концептуалізація останнього спирається на чотири засадничі принципи – гуманність, нейтральність, неупередженість та незалежність, – кодифіковані у Резолюції ГА ООН 46/182, які виконують не лише морально-етичну, а й прагматичну функцію інструментів доступу до постраждалого населення.

З огляду на поліцентричну природу інституційної архітектури ООН (Всесвітня продовольча програма, Управління Верховного комісара у справах біженців, ЮНІСЕФ, ВООЗ, Управління з координації гуманітарних питань) виокремлено фундаментальну напруженість між «логікою наслідків» (logic of consequences) політичного сектора та «логікою відповідності» (logic of appropriateness) гуманітарного сектора. Підкреслено, що модель «інтегрованих місій», попри позірну очікувану синергію, призводить до інтерпретації гуманітарних рішень крізь призму політичної доцільності, нівелюючи відтак самостійну цінність гуманітарного простору.

Обґрунтовано, що оптимальною теоретичною рамкою є концепція «керування межами» (boundary management), яка передбачає чотири виміри розмежування – інституційний, операційний, комунікаційний та епістемічний, – а також «кластерний підхід» (cluster approach), запроваджений у межах гуманітарних реформ середини 2000-х рр. Окрему увагу приділено концепції Nexus (Humanitarian-Development-Peace Nexus) та дилемі «coherence vs. acceptance», що, з нашої перспективи, увиразнює іманентну суперечність між стратегічною узгодженістю і прийнятністю гуманітарної присутності для збройних груп і місцевих громад.

У підрозділі 3.2. *«Виклики та тренди у реформуванні гуманітарного виміру миротворчих операцій ООН»* з'ясовано, що інституціоналізація концепції «захисту цивільного населення» (Protection of Civilians – PoC) докорінно

трансформувала гуманітарний вимір миротворчих операцій ООН: імпульсом до цієї зміни слугували катастрофічні невдачі міжнародної спільноти в середині 1990-х рр. – геноцид у Руанді (1994 р.) та трагедія у Сребрениці (1995 р.), – а нормативне закріплення відбулося, починаючи з мандата місії у Сьєрра-Леоне (UNAMSIL, 1999 р.), з апеляцією до Глави VII Статуту ООН. Тим не менше, практичне впровадження цієї концепції породжує «розрив між очікуваннями та можливостями» (expectations-capabilities gap), позаяк активний захист цивільних осіб часто вимагає вступу миротворчого контингенту у конфронтацію з однією зі сторін, що де-факто перетворює ООН на сторону конфлікту й позбавляє гуманітарних акторів статусу нейтральних суб'єктів.

Окреслено гендерну перспективу як прагматичний інструмент підвищення оперативної ефективності гуманітарного реагування: ухвалення Резолюції РБ ООН 1325 (2000 р.) позначило завершення епохи «гендерно сліпої» (gender-blind) миротворчості та запровадило порядок денний «Жінки, мир, безпека» (WPS), імплементацією якого є, зокрема, «змішані групи взаємодії» (Mixed Engagement Teams) у складі місій UNAMA та MINUSMA. Зростання частки жінок у компонентах місій сприяє також подоланню кризи легітимності, спричиненої випадками сексуальної експлуатації та наруги (SEA) з боку миротворчого персоналу.

Підсумовуючи, наголосимо на «локалізаційному повороті» як стійкій тенденції реформування, що передбачає парадигмальний перехід від екзогенних моделей зовнішнього втручання до ендогенних практик формування стійкості (resilience). На практиці ця тенденція втілюється у зобов'язаннях «Великої угоди» (Grand Bargain), ініційованої на Всесвітньому гуманітарному саміті 2016 р., які передбачають реконфігурацію фінансових потоків та інституційне посилення локальних акторів – від громад і муніципалітетів до професійних мереж і волонтерських структур.

У підрозділі 3.3. *«Трансформація гуманітарних аспектів взаємодії України з ООН в умовах російсько-української війни»* розкрито унікальний для глобальної політики феномен «дуальної суб'єктності» нашої держави, що полягає у поєднанні ролей пріоритетного реципієнта міжнародного гуманітарного реагування (координованого через УКГП/ОСНА та УВКБ ООН/UNHCR) зі статусом активного суб'єкта-донора глобальної стабільності. З історичного погляду роль України в архітектурі ООН визначалася переважно її функцією як активного контрибutora миротворчих зусиль у Демократичній Республіці Конго, Ліберії та Судані. Повномасштабна збройна агресія Росії спричинила якісну трансформацію цієї ролі: український досвід засвідчив здатність національної системи не лише абсорбувати зовнішні ресурси, а й генерувати стабілізаційні імпульси для світового порядку, зокрема через введення українською стороною в міжнародний науковий та правовий дискурс поняття «екоциду» як невід'ємного складника комплексної гуманітарної катастрофи. Саме тому український кейс, на наше переконання, слугує каталізатором перебудови глобальної гуманітарної архітектури в напрямі до

більшої інклюзивності, технологічності та орієнтованості на кінцевого бенефіціара.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження можна викласти у таких положеннях:

Узагальнення історико-теоретичної еволюції ідей миру дає підстави стверджувати, що сучасна миротворчість є результатом тривалого процесу інституціоналізації колективних підходів до безпеки – від ранніх філософських концепцій і перших проєктів міждержавних союзів до формалізованих механізмів Ліги Націй і ООН, – у межах якого простежується поступовий перехід від нормативно-ціннісного осмислення миру до його практичного адміністрування. Тим не менше, жоден з історичних форматів не забезпечив універсальної та стабільної моделі гарантування миру, що, з нашої перспективи, свідчить про структурну обмеженість як колективної безпеки, так і міждержавної кооперації в умовах суперечливих інтересів міжнародних акторів.

Визначено, що еволюція теоретичних підходів до миротворчості відображає міждисциплінарний характер цієї проблематики та водночас засвідчує відсутність цілісної концептуальної моделі, позаяк серед експланативних підходів сучасної теорії міжнародних відносин бракує консенсусу щодо природи та ефективності миротворчих операцій. Особливо рельєфно цей дефіцит проявився упродовж 2020-х рр.: повномасштабна агресія Росії проти України 24 лютого 2022 р. остаточно засвідчила онтологічну кризу концептуальних засад миробудівництва постбіполярного періоду. Відтак виокремлено чотири ключові тренди, що суттєво модифікують попередні паттерни конфліктності: повернення суперництва великих держав (формування «осі авторитаризму» Росія–Китай–Іран–КНДР); «гібридизацію» конфліктів; технологічну трансформацію поля бою; зростання ролі недержавних збройних акторів, – унаслідок чого миротворчість трансформується з військово-політичного інструменту в багатовимірний механізм кризового управління, який щораз настійніше вимагає «кроспарадигмального» підходу.

Здійснено аналіз нормативно-правової бази миротворчої діяльності ООН як багаторівневої системи, центральним елементом якої є Статут ООН, а Глава VIII (ст. 52–54) визначає роль регіональних організацій, причому нормативна конструкція не є вичерпною й передбачає як експліцитне, так і імпліцитне закріплення принципів. Показано, що обмеженість статутної регламентації компенсується активною нормотворчою діяльністю органів ООН (Резолюція 2719 (2023 р.), Доповідь Генерального секретаря «Нова програма миру»), однак інститут згоди сторін конфлікту та пов'язані з ним принципи неупередженості й обмеженого застосування сили зазнають істотної концептуальної трансформації за умов зростання кількості внутрішньодержавних зіткнень. Загалом же сучасна міжнародно-правова основа миротворчих операцій має фрагментарний і еволюційний характер, а окремої ваги набуває з 2025 р.

фінансовий вимір: скорочення асигнувань адміністрацією Д. Трампа та фактична «інституційна пауза» (РБ ООН не уповноважила жодної нової місії з 2014 р.) створюють передумови для реконцептуалізації самої парадигми колективної безпеки.

Окреслено зміст гуманітарного виміру миротворчості ООН і доведено, що гуманітарна складова є результатом тривалої еволюції безпекової парадигми, у межах якої відбулося поступове зміщення акценту від державоцентричного розуміння безпеки до антропоцентричного підходу, зорієнтованого на захист людської гідності та базових прав особи. Доведено, що сучасні миротворчі операції характеризуються якісною трансформацією функціонального змісту та інтеграцією гуманітарної складової у комплексні багатовимірні мандати; тим не менше, принципово важливим залишається збереження функціональної автономії гуманітарної діяльності щодо військово-політичних інструментів, позаяк змішування гуманітарних і силових практик, як засвідчив досвід операцій у Сомалі та колишній Югославії, призводить до делегітимації гуманітарних акторів. За таких умов гуманітарна складова функціонує як самостійний структурний вимір, здатний забезпечувати стабілізацію кризових середовищ і створювати передумови для довгострокового миробудівництва.

Досліджено особливості втілення гуманітарних цілей у миротворчій діяльності ООН, зокрема через взаємодію з іншими міжнародними акторами. Виявлено глибинну іманентну суперечність між доктринальною моделлю «взаємодоповнюваності», закладеною Главою VIII Статуту ООН, та реальною практикою міжнародного миробудівництва: досвід пострадянського простору (СНД, ОДКБ) засвідчив, що механізми, у яких одна держава є водночас і панівним актором, і основним джерелом загроз, перетворюються на інструмент інструменталізації конфліктів; ОБСЄ виявилася «заручницею» принципу консенсусу, який Росія перетворила на механізм «повільного знищення» організації зсередини; ЄС продемонстрував значну адаптивність, однак його рух у напрямі «гібридного» актора залишається суперечливим; НАТО ж виявила принципову обмеженість силового підходу до миробудівництва. Аналіз участі неурядових організацій засвідчує подібну суперечність: досвід МКЧХ – організації *sui generis* – виразно демонструє її, адже проведення найбільшої операції у світі спричинило водночас безпрецедентну кризу легітимності, з огляду на негативну рецепцію принципової нейтральності значною частиною українського суспільства.

Визначено перспективні шляхи вдосконалення миротворчої діяльності ООН. Наголошено, що оптимізацію гуманітарної діяльності неможливо звести лише до технічного вдосконалення процедур чи екстенсивного нарощування ресурсної бази, позаяк принциповою проблемою є поліцентричний характер самої системи ООН, з огляду на що засадничого потенціалу набуває концепція «керування межами» (*boundary management*). Іншим вузьким місцем визначено мандатну інфляцію – декларативне розширення функцій без належного ресурсного забезпечення, – тоді як окремий вектор трансформації пов'язаний із

впровадженням концепції nexus, цифровізацією процесів реагування та локалізаційним поворотом до ендогенних практик формування стійкості (resilience). Підсумовуючи, наголосимо, що реформування гуманітарного компонента доцільно концептуалізувати як процес управління структурними суперечностями, а стратегічна траєкторія реформування полягає у переході до людиноцентричної парадигми безпеки, у межах якої захист цивільного населення, гендерна інклюзивність та підзвітність стають основними критеріями інституційної спроможності.

Розглянуто головні детермінанти співпраці України з ООН після початку російсько-української війни, у межах яких трансформація гуманітарних аспектів взаємодії засвідчує глибинну реконфігурацію класичних моделей мультилатералізму. Український кейс демонструє унікальне поєднання ролей реципієнта допомоги та донора глобальної стабільності, що концептуалізується через феномен «дуальної суб'єктності»; показово, що Україна не лише інтегрується в систему глобального реагування, а й проактивно впливає на її зміст (місія ЄС у Вірменії (EUMA, 2023 р.), скасування Данією opt-out із СБОП, вступ Фінляндії та Швеції до НАТО, план ReArm Europe/Readiness 2030). Заразом репатріація миротворчих активів, сек'юритизація гуманітарного дискурсу та інверсія моделі «принципал–агент» засвідчують перехід нашої держави до парадигми проактивного лідерства, що, з нашої перспективи, спростовує класичні уявлення про втрату суб'єктності під впливом екзистенційних загроз. Підсумовуючи, наголосимо, що поєднання гуманітарної дипломатії зі стратегіями lawfare, просування порядку денного реформування ООН та експорт практик резильєнтності дають змогу Україні переходити від статусу об'єкта міжнародної підтримки до ролі ініціатора нових правил глобальної взаємодії, збалансована реалізація яких слугує утвердженню стабільної правової Української держави – надійного партнера й гаранта міжнародного миру та стабільності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Гогоша О. Трансформація гуманітарної взаємодії України з ООН в умовах російсько-української війни. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. Вип. 22. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19969590>
2. Гогоша О., Хімяк А. Розміщення миротворців ООН на сході України: проблеми і перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2017. Вип. 43. С. 171–182. DOI: <https://doi.org/10.30970/vir.2017.43.0.9413>
3. Гогоша О., Хімяк А. Роль ФРН у врегулюванні російсько-українського конфлікту. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2017. Вип. 41. С. 171–182. DOI: <https://doi.org/10.30970/vir.2017.41.0.7633>
4. Гогоша О., Кучик О. Геополітичні виміри військово-політичних інтересів РФ у російсько-українському конфлікті. *Вісник Львівського*

- університету. *Серія міжнародні відносини*. 2016. Вип. 39. С. 46–52. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vir.2016.39.0.6347>
5. Гогоша О. І. Гуманітарна складова миротворчих операцій ООН. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2013. Вип. 32. С. 104–109.
 6. Гогоша О. І. Участь МКЧХ у гуманітарних місіях та операціях ООН. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2012. Вип. 31. С. 95–103.
 7. Гогоша О. І. Формування поняття і принципів миротворчої діяльності ООН. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 121–127.
 8. Гогоша О. І. Діалектика миротворчості у міжнародних відносинах. *Дослідження світової політики : зб. наук. пр.* Київ : ІСЕМВ, 2011. Вип. 3 (56). С. 162–168.
 9. Гогоша О. І. Фінансове, матеріально-технічне та соціальне забезпечення діяльності українських миротворчих контингентів. *Міжнародні відносини: теорія і практика : зб. наук. пр.* Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2011. Вип. 1. С. 54–60.
 10. Гогоша О., Кучик О. Участь неурядових організацій у гуманітарних місіях та операціях ООН. *Дослідження світової політики : зб. наук. пр.* Київ : ІСЕМВ, 2010. Вип. 3 (52). С. 163–169.
 11. Гогоша О. І. Дипломатичні аспекти миротворчої діяльності ООН. *Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр.* Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, ІМВ, 2008. Вип. 74, ч. І. С. 88–94.
 12. Гогоша О., Кучик О. Вплив глобалізаційних процесів на трансформацію механізмів здійснення миротворчих операцій ООН в 1990-х рр. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2007. Вип. 20. С. 28–36.
 13. Гогоша О. І. Політико-правові аспекти миротворчих операцій ООН. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2007. Вип. 21. С. 9–17.
 14. Гогоша О. І. Участь Збройних сил України у миротворчих операціях ООН. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2007. Вип. 22. С. 16–27.
 15. Гогоша О. І. Миротворча діяльність українсько-польського батальйону. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2007. Вип. 23. С. 16–24.

Статті в закордонних періодичних виданнях

16. Kuchyk O., Hohosha O., Hud B., Malyk I., Hud R. UN-NATO partnership in peacekeeping missions: Joint reform prospects for global security. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs*, 4/2025, P. 191–206. DOI: 10.33067/SE.4.2025.9

17. Гогоша О., Кучик О. Політико-правові елементи участі ОБСЄ у системі миротворчості Організації Об'єднаних Націй. *European Political and Law Discourse*. 2014. Vol. 1 (6). P. 161–169.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

18. Гогоша О., Харченко Н. Кризовий менеджмент як механізм гарантування національної безпеки України: роль державних органів в умовах гібридної війни. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 16 трав. 2025 р.) / упоряд.: М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк, Н. М. Стручок. Львів : Факультет міжнародних відносин ЛНУ імені Івана Франка, 2025. С. 62–67.
19. Гогоша О., Харченко Н. Переосмислення безпекових викликів сучасності й нова архітектура європейської безпеки в контексті російської агресії проти України. *Криза сучасної системи міжнародної безпеки: уроки російської агресії проти України : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 12 квіт. 2024 р.) / упоряд.: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 173–179.
20. Гогоша О., Поліщук К. Вплив розвитку системи штучного інтелекту на цифрову дипломатію та міжнародні політичні процеси. *Криза сучасної системи міжнародної безпеки: українська формула миру : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 21 квіт. 2023 р.) / упоряд.: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. С. 98–102.
21. Гогоша О., Іжнін І., Харченко Н. Безпекові тренди першої чверті ХХІ століття. *Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 16 груд. 2022 р.) / упоряд.: М. З. Мальський, О. С. Кучик, Р. В. Вовк. Львів : Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2022. С. 46–49.
22. Blazii A., Hohosha O. Military factor in the foreign policy of the Russian Federation. *Back to the future: a chance for global leadership in today's world : collection of scientific materials* (Lviv – Olsztyn, 23 April 2021) / Faculty of International Relations, Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, 2021. P. 18–22.
23. Гогоша О. Виклики та загрози цифрової дипломатії. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 13–14 трав. 2021 р.) / упоряд.: М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк. Львів : Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2021. С. 34–39.
24. Гогоша О., Шаленна Н. Особливості становлення цифрової дипломатії України. *Криза сучасної системи безпеки: нова карта геополітичних*

- протистоянь : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 16 квіт. 2021 р.) / упоряд.: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик, П. Байор. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. С. 35–40.
25. Гогоша О., Шаленна Н. Російсько-турецькі відносини у військово-політичній сфері. *Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 3 груд. 2021 р.) / упоряд.: М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк. Львів : Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2021. С. 37–40.
 26. Блазій А., Гогоша О. Роль військового чинника у сучасній зовнішній політиці РФ. *Сучасні міжнародні конфлікти: від регіонального протистояння до глобального суперництва : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 18–19 груд. 2020 р.) / упоряд.: М. З. Мальський, Р. В. Вовк, О. С. Кучик. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 13–17.
 27. Блазій А., Гогоша О. Російська тактика і стратегія інформаційної війни в Україні. *Україна-Європа: між політичними деклараціями та експертними оцінками : матеріали І міжнар. експерт. форуму* (Львів, 13 верес. 2019 р.). Львів, 2019. С. 66–68.
 28. Гогоша О., Шаленна Н. Приватні військові компанії як інструмент міжнародного впливу Російської Федерації. *Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку : матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 4–5 квіт. 2019 р.) / упоряд.: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик, П. Байор. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. С. 36–42.
 29. Гогоша О., Шаленна Н. Сучасні тенденції військового співробітництва держав СНД. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 15–16 трав. 2019 р.) / упоряд.: М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, Р. В. Вовк, О. С. Кучик. Львів : Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2019. С. 12–24.
 30. Гогоша О. І. Взаємини України з НАТО в умовах російської агресії. *Безпеківі виклики у геополітиці ХХІ століття : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 23–24 листоп. 2017 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017. С. 17–21.
 31. Гогоша О. І. Безпечова ситуація у Європі в контексті надання Україні безвізового режиму. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 23–24 трав. 2017 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017. С. 105–106.
 32. Гогоша О. І. Україна-НАТО: перспектива взаємовигідної співпраці. *Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний, гуманітарний та екологічний вимір : матеріали міжнар. наук.-практ.*

- конф. (Львів, 21 квіт. 2017 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017. С. 48–51.
33. Гогоша О. І. Військово-політична стратегія РФ в контексті російсько-українського конфлікту. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 19 трав. 2016 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. С. 69–72.
 34. Гогоша О. І. Російсько-український конфлікт як фактор транскордонної безпеки. *Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний та гуманітарний виміри : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 14 квіт. 2016 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. С. 74–77.
 35. Гогоша О. І. Механізм прийняття рішень в Раді Безпеки ООН: проблеми та перспективи. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 15 трав. 2015 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. С. 74–77.
 36. Гогоша О. І. Регламентація акцій гуманітарного характеру в діяльності ООН. *Міжнародні відносини: політичні, правові, економічні, лінгвокраїнознавчі аспекти : матеріали звіт. наук. конф. ф-ту міжнар. відносин ЛНУ ім. І. Франка* (Львів, 5–8 лют. 2010 р.). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. С. 20–23.

Праці, що додатково відображають результати дослідження

37. Crisis Management: Practical Skills : handbook / O. Kuchyk, M. Titko, R. Urban et al. ; transl. by I. Byk, H. Kuchyk ; ed. by O. Kuchyk, N. Struchok. Electronic version. Lviv : Ivan Franko National University of Lviv, 2026. P. 105–137.
38. Kuchyk O., Hohosha O., Shalenna N., Kut M., Kushta O. Effectiveness of the Decision-Making Process in International Security Organizations in the Context of International Crises. *Pakistan Journal of Criminology*. 2024. Vol. 16 (2). P. 231–246. DOI: <https://doi.org/10.62271/pjc.16.2.231.246>
39. Hohosha O., Shalenna N. Military and Political Cooperation of the CIS States in 2004–2018. *Global and Regional Dimensions of International Security* / eds. M. Malskyu, R. Vovk, P. Bajor. Lviv : Ivan Franko National University of Lviv, 2020. P. 86–113.
40. Гогоша О., Кучик О. Концепція «гуманітарної операції» в теорії міжнародних відносин. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2015. Вип. 37 (3). С. 28–34. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vir.2015.37-3.3.151>

АНОТАЦІЯ

Гогоша О. І. Гуманітарні аспекти миротворчих операцій ООН.

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук зі спеціальності 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2026.

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню гуманітарного виміру миротворчої діяльності ООН в умовах сучасної трансформації міжнародного середовища, актуалізації конвенційних конфліктів та зростання ролі недержавних збройних акторів. Встановлено, що гуманітарна складова операцій ООН набуває системного характеру, охоплюючи не лише екстрену допомогу, але й функції захисту цивільного населення, моніторингу, попередження та постконфліктного відновлення, що дозволило вперше концептуалізувати її як самостійний структурний вимір миробудівництва, з'ясувати функціональні особливості, виявити інституційну логіку реалізації та окреслити перспективи реформування.

Доведено, що ефективність гуманітарної складової іманентно залежить від збереження її функціональної автономії щодо військово-політичних інструментів, позаяк змішування гуманітарних і силових практик призводить до делегітимації гуманітарних акторів, причому неоднакові інституційний потенціал наявних механізмів миротворчості зумовлюють зростання ролі прецедентів і ситуативних рішень у багаторівневій нормативно-правовій системі, що поєднує положення Статуту ООН, норми міжнародного гуманітарного права та міжнародні стандарти захисту прав людини.

Вивчення сучасного стану та перспектив реформування миротворчості ООН дало змогу окреслити шляхи її вдосконалення – від інституціоналізації контрольованої фрагментації до переходу до людиноцентричної парадигми безпеки, впровадження концепції nexus і подолання мандатної інфляції через стратегічну селективність завдань. Окрім того, розкрито перспективи розбудови взаємодії України з ООН крізь призму феномена «дуальної суб'єктності», пов'язане з диференційованим підходом до використання отриманого досвіду з огляду на сучасний стан безпекової архітектури.

Ключові слова: ООН, миротворча діяльність, гуманітарний вимір, міжнародна безпека, врегулювання конфліктів, захист цивільного населення, міжнародне гуманітарне право.

SUMMARY

Hohosha O. I. Humanitarian Aspects of UN Peacekeeping Operations.

Manuscript.

The thesis for the Ph.D. (Candidate of Sciences) in Political Sciences, speciality 23.00.04 – Political Problems of International Systems and Global Development. Yuriy Fedkovych National University of Chernivci, Chernivci, 2026.

This dissertation examines the humanitarian dimension of UN peacekeeping operations against the backdrop of current transformations in the international environment—namely, the resurgence of conventional conflicts and the resulting increase in demand from the international community for effective responses to humanitarian challenges. The relevance of the study is heightened by the large-scale reconfiguration of the security architecture precipitated by Russian aggression against Ukraine, which throws into relief both the efficacy of international legal principles and the limits of humanitarian intervention. A deeper understanding of the normative and practical dimensions of UN peacekeeping contributes to a comprehensive grasp of the role of humanitarian imperatives in crisis management, a matter of strategic importance for Ukrainian academia and foreign policy practice.

The first chapter, "Theoretical and Methodological Foundations of Research on Peacemaking in International Relations," conceptualizes the state of research on peacekeeping in political science, systematizes its legal framework, and defines the specificity of the humanitarian component as an integral element of the modern security architecture. The second chapter, "The Implementation of Humanitarian Goals within UN Peacekeeping Operations," examines the institutional logic and decision-making mechanisms within the UN system, the dynamics of the Organization's cooperation with other international actors, and the role of the non-governmental sector, thereby exposing the complex interplay between formal procedures and informal conflict-resolution practices. The third chapter, "The Potential of UN Peacekeeping Operations: Actualizing Humanitarian Tasks," identifies key trends in reforming the humanitarian dimension, proposes ways to optimize its effectiveness, and outlines the transformation of Ukraine's interaction with the UN in the context of the Russo-Ukrainian war.

For the first time, the humanitarian component of UN peacekeeping has been conceptualized as an independent structural dimension of peacebuilding. It is demonstrated that, given the increasing complexity of humanitarian emergencies and the qualitative transformation of conflict dynamics—driven by the "hybridization" of armed conflicts, the technological transformation of the battlefield, and the growing role of non-state armed actors—the humanitarian dimension assumes a systemic character, encompassing not only emergency aid but also civilian protection, monitoring, prevention, and post-conflict recovery. It is argued that the effectiveness of this component is intrinsically dependent on preserving its functional autonomy from military-political instruments, since the conflation of humanitarian and coercive practices leads to the delegitimization of humanitarian actors.

The study further examines the phenomenon of Ukraine's "dual agency" following the outbreak of the full-scale war, consisting in a unique combination of roles as both a recipient of international aid and a contributor to global stability. It is shown that Ukraine has transitioned from passive beneficiary to proactive leadership, shaping new functional standards for humanitarian activity—primarily through the localization of management, the digitization of aid delivery, and the conceptualization of ecocide as a component of the humanitarian agenda.

The legal framework for UN peacekeeping has been clarified as a multi-level system of a fragmentary and evolutionary nature, combining provisions of the UN Charter (in particular Chapter VIII, Articles 52–54), acts of UN bodies (the General Assembly Declaration of 9 December 1991; Security Council Resolutions 1170 and 1197 of 1998; and Resolution 2719 of 2023), norms of international humanitarian law (the four Geneva Conventions of 1949 and the Additional Protocols of 1977), and international human rights standards. The absence of a clearly codified body of norms directly regulating peacekeeping elevates the role of precedent and situational decision-making, requiring further (re)conceptualization.

A contradiction has been identified and systematized between the doctrinal model of "complementarity" between the UN and regional organizations (Chapter VIII of the Charter) and the actual practice of international peacebuilding from 1990 to 2026. Peacekeeping mechanisms in which a single state is simultaneously the dominant actor and the primary source of threats (e.g., CIS, CSTO) prove inherently contradictory to the very idea of peacekeeping, transforming instead into instruments for the instrumentalization of conflicts. Drawing on the Ukrainian experience, the study highlights the crisis of the principle of neutrality in humanitarian response, manifested in the rejection by segments of Ukrainian society of the legitimacy of the ICRC's actions—a consequence of the epistemological inadequacy of "discrete diplomacy" where one party systematically ignores international humanitarian law.

Promising avenues for improving UN peacekeeping are advanced: on the one hand, the institutionalization of controlled fragmentation (the concept of "boundary management") as an alternative to the forced unification of humanitarian and military-political components; on the other, the transition to a human-centered security paradigm, the implementation of the "nexus" concept (linking humanitarian aid, development, and peacebuilding), and the overcoming of mandate inflation through strategic selectivity of tasks. The identification of four key trends in conflict transformation for 2010–2026—the return of great-power rivalry (the "axis of authoritarianism" comprising Russia, China, Iran, and North Korea), the "hybridization" of conflicts, the technological transformation of the battlefield, and the growing role of non-state armed actors—substantiates the need for a "cross-paradigmatic" approach that combines deterrence and collective defense (NATO), "soft" and "hard" security (EU), monitoring and preventive diplomacy (OSCE), humanitarian protection (ICRC, UN), and regional response (AU).

The view that Ukraine serves as a catalyst for the transformation of the international security architecture is well-founded, as evidenced by the direct link

between Russia's aggression and unprecedented security developments—from Denmark's withdrawal of its CSDP opt-out (June 2022) to Finland and Sweden's accession to NATO (2023–2024), the ReArm Europe/Readiness 2030 plan, and EU support for the Armed Forces of Ukraine through the European Peace Facility and the EUMAM Ukraine mission. The practical potential of these conclusions lies in their applicability to Ukraine's foreign policy and security priorities, particularly in the context of post-war reconstruction, where they contribute to integrating the humanitarian component into national security and recovery strategies, and in their utility for developing academic courses on international security, crisis management, and the humanitarian aspects of international relations.

Key words: UN, peacekeeping operations, humanitarian dimension, international security, conflict resolution, protection of civilians, international humanitarian law.

Підписано до друку 10.08.2026. Папір офсетний. Формат 60х84/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Зам. № 99. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач:

Львівський національний університет імені Івана Франка

(79007 м. Львів, вул. Університетська, 1)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.